

Bir Okulun Kurumsal Hafızası Okulun Öğrencilerine Neler Katabilir?*

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Şulenur EREN¹, Nuray YORULMAZ², Fatih EREN³

1 Bağımsız Araştırmacı, sulenureren15@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7267-7721.

2 Öğretmen, nurayyorulmaz74@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6352-0298.

3 Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, feren@itu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7420-3538.

Gönderilme Tarihi: 03.10.2022 Kabul Tarihi: 20.03.2023 DOI: 10.37669/milliegitim.1183908

Atf: “Eren, Ş., Yorulmaz, N., ve Eren, F. (2023). Bir okulun kurumsal hafızası okulun öğrencilerine neler katabilir? *Millî Eğitim*, 52 (240), 2587-2614. DOI: 10.37669/milliegitim.1183908”

Öz

Dünyada pek çok çocuk, eğitim almak amacıyla ömürlerinin en az 12 yılını okulda geçirmektedir. Uzun yıllar eğitim ve öğretim faaliyetinde bulunan bir okulda olumlu ve olumsuz pek çok şey yaşanmaktadır ve tüm yaşanmışlıklar yakın tarihe ait kültürel bir miras olarak okulda biriktirmektedir ancak çoğu zaman bir okulda eğitim almaya başlayan öğrenciler, o okulun geçmişinden ve biriktirdiği kültürel mirastan kısacası içinde buldukları eğitim kurumundaki yaşanmışlıklardan ve kültürel birikimden habersiz olmaktadır. Hâlbuki bir okul, yaşanmışlıkları ve biriktirdiği kültürel miras ile o okulda yeni okumaya başlayan öğrencilere bir ilham, ibret ve bilgi kaynağı olabilir. Bu araştırmanın amacı, bir okulda yıllar içinde oluşan kurumsal hafızayı keşfetmek ve kurumsal hafızanın o okulda yeni okumaya başlayan öğrencilere merak uyandıran ve etkili bir yolla aktarılmasının öğrenciler üzerinde oluşturduğu etkiyi incelemektir. Araştırma kapsamında belge inceleme ve derinlemesine görüşme yöntemleri kullanılarak bir ortaokulda geçmişte yaşanan tüm başarılar, önemli hadiseler, sarsıcı deneyimler, ilham ve ibret verici olaylar tespit edilmiştir. Ardından elde edilen veriler ışığında, okulun yakın tarihine ışık tutan, 1-3 dakika arası uzunlukta kısa tematik videolar hazırlanmıştır. Devamında, bir teknolojik tasarım süreci işletilerek, okulun içinde kolay erişilebilir bir noktaya bir teknolojik kutu yerleştirilmiştir. Teknolojik kutuda bulunan lenslere gözlerini yaklaştıran öğrencilerin, hazırlanan tematik kısa videoları görüntülü ve sesli olarak izlemeleri sağlanmıştır. Bu deneyimi yaşayan öğrenciler, sistematik gözlem yoluyla izlenmiş, öğrencilerle derinlemesine görüşme ve anket yapılmıştır. Araştırma bulguları, öğrencilerin eğitim gördükleri kurumun kültürel birikimine yüksek bir ilgi ve merak duyduğunu, okullarına olan bakış açılarının değiştiğini, anlam kazandığını ve okula olan aidiyetlerinin güçlendiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: okul, kurumsal hafıza, kültürel birikim, dijital arşiv, teknoloji, nesiller arası aktarım

* Bu çalışmanın bir bölümü, TÜBİTAK tarafından düzenlenen 14.Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Bölge Yarışmasında “Okulumuzda Yakın Tarihin Gözleri” başlığıyla sözlü olarak sunulmuştur. Çalışma, herhangi bir yerde daha önce yayınlanmamıştır.

What Can a School's Corporate Memory Contribute to the School's Students?

Abstract

Many children in the world spend at least 12 years of their lives in school in order to get an education. Many positive and negative things are experienced in a school that has been in education and training activities for many years, and all experiences accumulate in the school as a cultural heritage of recent history. However, most of the time, students who start to study in a school are unaware of the history of that school and the cultural heritage it has accumulated, in short, the experiences and cultural accumulation in the educational institution they are in. However, a school can be a source of inspiration, lesson and information for the students who are just starting to study at that school, with their experiences and the cultural heritage it has accumulated. The purpose of this research is to explore the corporate memory that has formed over the years in a school and to examine the effect of transferring the corporate memory to the new students in that school in an intriguing and effective way. Within the scope of the research, all successes, important events, shocking experiences, inspiring and exemplary events in a secondary school were determined by using document analysis and in-depth interview methods. Then, in the light of the data obtained, short thematic videos of 1-3 minutes in length were prepared that shed light on the recent history of the school. Subsequently, a technological design process was operated and a technological box was placed at an easily accessible point inside the school. The students, who brought their eyes closer to the lenses in the technological box, were allowed to watch the thematic short videos visually and audibly. The students who had this experience were followed through systematic observation, in-depth interviews and questionnaires were conducted with the students. The research findings revealed that students have a high interest and curiosity in the cultural heritage of the institution they study, their perspectives towards their schools have changed, they have gained meaning and their belonging to the school has been strengthened.

Keywords: school, corporate memory, cultural heritage, digital archive, technology, intergenerational transfer

Giriş

Hafızaya insanlar gibi kurumlar da ihtiyaç duyar. Hafıza, belli bir zaman dilimine ait algı ve deneyimleri saklayan ve bunları ileride yeniden erişilebilir kılan yapıdır. Tıpkı insan hafızası gibi kurumsal hafıza da farklı kültürel bilgileri önce kaydeder sonra belli bir formatta kullanıma sunar (Brooking, 1998). Bu çalışmada kurumsal hafıza kavramı ile bir okulda görev yapmış tüm öğretmenlerin ve okumuş tüm öğrencilerin kolektif hafızası kastedilmektedir.

Sirkülasyon yani öğrencilerin bir okula başlaması ve o okuldan mezun olması okulların doğasında olan bir durumdur. Bir okulda yıllar içinde kültürel boyutta çok şey yaşanmaktadır ancak bu görünmez miras çoğu zaman kayıt altına alınmamaktadır (Rowlinson vd., 2010). Okul idareleri, geleneksel arşivleme yöntemlerini veya Elektronik Belge Yönetim Sistemini (EBYS) kullanarak resmi bilgi ve belgeleri kayıt altına almaktadır ancak bu resmî kayıtlar sıklıkla okulun kültürel değerlerini, deneyimlerini, algısal ve duygusal hafızasını içermemektedir. Bir okulda resmî verilerin güvenle korunması ve arşivlenmesi önemlidir. Bununla beraber kültürel verilerin de düzenli olarak biriktirilmesi, bir anlam oluşturacak şekilde işlenmesi ve kolay erişilebilir araçlarla yeni gelecek öğrencilerle paylaşılması gerekir çünkü soyut kültürel bilgi, okullar için bir servettir ve yeni öğrencilerine aktarmaları gereken öğretici ve eğitici bir mirastır (Linde, 2009; Deal ve Peterson, 2010). Kurumsal hafızanın olmadığı bir okulda kurum kültürünün oluşması güçleşmektedir. Kurum kültürünün oluşmadığı bir okul ise bocalamaya başlamakta, vizyonsuz ve misyonsuz hareket etmek durumuyla karşı karşıya kalmaktadır (Gay, 2018). Okullarda, kendi soyut kültürel mirasını ortaya çıkarma ve yeni öğrencilerine aktarma noktasında bir eksiklik vardır. Bu araştırma, bu alandaki açığı bir ölçüde gidermek üzere gerçekleştirilmiştir.

Okullar, resmî verilerini sakladıkları gibi, kültürel verilerini de sonraki nesillere aktarmak üzere belli bir konseptle elektronik ortamda saklayabilirler (Gruenert ve Whitaker, 2015; Leithwood ve Louis, 2021). Okul içinde biriken kültürel mirası tespit etmek ve gelecek nesillere aktarmak için bilimsel bir araştırmaya başvurmak, özel sistematik bir çaba ortaya koymak ve yeni teknolojik araçlar kullanmak yararlı bir yol olacaktır. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı, bir okulda yıllar içinde oluşan kurumsal hafızayı keşfetmek ve kurumsal hafızanın o okulda yeni okumaya başlayan öğrencilere merak uyandıran ve etkili bir yolla aktarılmasının öğrenciler üzerinde oluşturduğu etkiyi incelemektir. Araştırma,

- Okul içinde yönetilebilir dijital bir kültürel bilgi havuzu oluşturmayı,
- Okul içinde geçmiş ve bugün arasında kültürel bir köprü kurmayı,
- Okul içinde kişilere bağımlı olmayan uzun ömürlü kültürel bilgi sürekliliğini sağlamayı,
- Her okulun kendine ait bir kurumsal hafıza ve okul kültürü oluşturmasını ve bu yolla diğer okullardan farklılaşmasını,
- İhraç edilebilir ve ticarileştirilebilir özellikte bir teknolojik tasarım ürünü geliştirmeyi hedeflemektedir.

Araştırmanın temel araştırma soruları şunlardır:

1. Bir okulun kendi tarihi (kurumsal hafızası) o okulun öğrencilerine neler katabilir?
2. Özgün bir teknolojik cihaz tasarımı ile bir okulun kültür birikimini öğrencilere aktarmak mümkün müdür?

Araştırma, öğrencilerin yalnızca dersler aracılığıyla öğretmenlerden ve kitaplardan değil, okudukları okulun bizatihi kendi tarihinden de çok şey öğrenebilecekleri varsayımına dayanmaktadır. Bir okulun yakın tarihe ait kültürel birikimi son derece değerlidir ve bu birikimin geleceğe bırakılması büyük kazançlar sağlar (Schoen ve Teddlie, 2008). Kültürel miras, bir okulu farklı kılmada ve diğer okullardan daha iyi bir eğitim vermesinde yardımcı bir kaldıraç görevi görebilir. Bu araştırma ile ortaya çıkarılan okula ait kültür birikimi, geri çağrılabilir şekilde depolanmış ve çok para harcamadan geliştirilen basit bir teknolojik kutu yardımıyla, istenen zamanda ve istenen şekilde öğrencilerin kullanıma sunulmuştur. Çalışma ile, belirli bir kural ve düzen içinde, ortak akıl ve ikna sürecini işleterek okullarda kurumsal hafızayı disipline etmek, okul kültürü oluşturulmasına ve yeni öğrencilere bu kültürün aktarılmasına yardımcı olmak istenmektedir. Araştırma kapsamında, bir okulun geçmişten bugüne kadar sahip olduğu kültürel birikim (deneyim, değerler, gelenek, prosedür, bakış açısı, hassasiyetler, duygular, algılar) tüm zenginliği ile keşfedilmiş, akıllıca işlenerek yeniden kullanılabilir ve sonraki kuşaklara aktarılabilir hâle getirilmiştir.

Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve

Bir kurumda yapılan her şey kurumsal hafıza kapsamına girmektedir. Kurumsal hafıza, kurumların geleceğini şekillendirmede etkin bir araç olarak kullanılabilir. Gözde Mert'e ait 2017 yılında Türkçe basılan "Kurumsal Hafıza" isimli kitap, Türkiye'de kurumsal hafıza üzerine yazılan ilk kitap olma özelliğini taşımaktadır (Mert, 2017). Bu durum, kurumsal hafızanın Türkiye gündemi için yeni bir kavram olduğunu göstermektedir.

Dünyada kurumsal hafıza kavramı ilk olarak Cyert ve March tarafından 1963 yılında basılan "Firmanın Davranış Teorisi" isimli kitapta kullanılmıştır (Cyert ve March, 1963). Ardından pek çok teorik çalışmada kurumsal hafıza bir sistem olarak ele alınmış, tanımlanmış ve çerçevesi çizilmiştir.

Kurumsal hafızanın bir organizasyonun performansını, toplu öğrenmeyi ve etkinliği artırdığı ve kurumsal rekabette avantaj sunduğu bugün bilinen bir konudur (Bencsik, Lore ve Marosi, 2009; Chang ve Cho, 2008). Özhan (2017), kurumsal hafızanın kurumlar için bir değer olduğunu, dijital olarak elverişli koşullarda korunup

saklanması gerektiğini ve yetkili bir idare tarafından belirli bir yöntemle yönetilerek insanlara sunulması gerektiğini belirtir (Özhan, 2017).

Hafıza ve tarih arasında fark vardır. Tarih olmuş bitmiş bir mesele iken hafıza, canlı bir olgudur ve yönetilmeye ihtiyaç duyar. Bu yönüyle hafıza, tarihten farklı olarak kültürel bilginin öğrenilmesi, depolanması ve hatırlanmasının ötesine geçer (Biletska, Şahin ve Şükür, 2014).

Tekin (2019), insan-mekân-hafıza ilişkisi bağlamında her sosyal mekân gibi evin de bir hafızaya sahip olduğunu ileri sürer ancak tüketim kültürünün hâkim olduğu bu çağda ev hafızasında yer alan anlamların, değerlerin ve ilişkilerin silikleştiğini ve kaybolduğunu bu durumun evi bir kültür mekânı olmaktan çıkararak nesne hâline getirdiğini dile getirir (Tekin, 2019). İnsan-mekân-hafıza ilişkisi ve nesneleşme, aynen evler için düşünülebileceği gibi okullar için de düşünülebilir (Eren, 2016).

Hafıza, geçmişin birikiminin şimdinin pratiğinde yaşamasını sağlar. Kurumsal uygulamalarda bir süreklilik sağlar ve zaman algısı oluşturur (Uslu, 2016). Bir okulda kurumsal hafızanın ortaya çıkarılması aslında o okulun bir kimlik ve imaj kazanması anlamına gelmektedir. Hafıza ne kadar güçlü olursa okulun kimliği ve imajı aynı oranda güçlenir (Akıncı Vural ve Erkan, 2018). Güçlü kurumsal kimlik ve imajın, insanların kurumlarına olan bağlılığını artırdığı bugün bilinmektedir (Marangoz ve Biber, 2007).

Kurum içi iletişim önemlidir ve kurumlarda iletişim akışını sağlayacak etkili iletişim araçları devreye girmelidir (Çetintaş, 2014). Kurumsal hafıza, anlamlı ve mesaj içeren hikâye dönüştürüldüğünde ve teknolojik araçlarla insanlara sunulduğunda duygusal hafızaya dönüşmekte ve ilginç şekilde insanlarda yenilikçi eğilimleri artırmaktadır (Seçkin Halaç ve Seçkin Çelik, 2016). Kurumlar, emsallerinden farklı olduklarını topluma hissettirmek ister. Bu amaçla itibarlarını geliştirmeye yönelik bir çaba içine girerler (Karatepe ve Ozan, 2017).

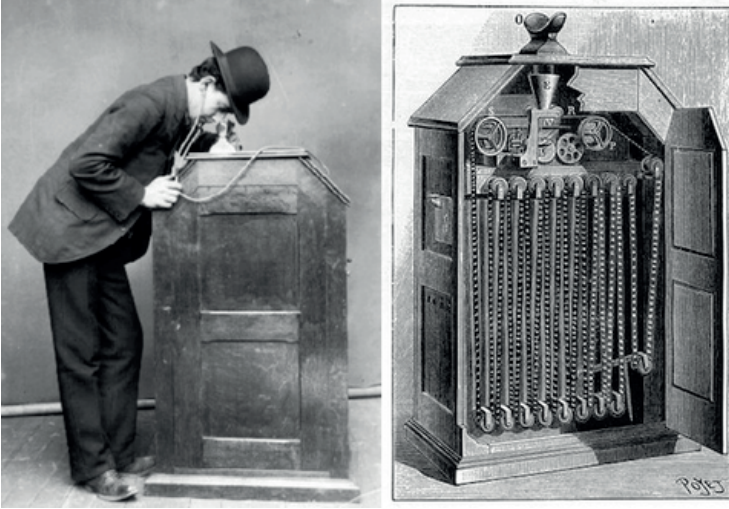
Çocukların hayatı öğreneceği en uygun yerlerden biri olan okul, kültür üreten ve yayan öncü bir sosyal kurumdur. Okul, çevresiyle sürekli bir etkileşim hâlinindedir ve çevresinde gelişen siyasi, sosyal ve ekonomik olaylardan bir şekilde etkilenir. Buna bağlı olarak inişler ve çıkışlar yaşayan, olumlu ve olumsuz anılar biriktiren okul öğretmenlerin ve öğrencilerin düşünce ve davranışlarını belli ölçüde şekillendirir. Okul ortak değerlere, inançlara ve kabullere ulaştığında bir kültür ortaya çıkmaktadır (Şahin, 2013). Bireylerin ortak algısına göre oluşan bu kültür, süreklilik arz ederek okula yeni gelen bireylerin zihnini ve davranışlarını etkilemeye başlar. Okuldaki öğretmenlerin ve öğrencilerin başarısında okul kültürünün önemli bir rolü vardır (Şenel ve Buluç, 2016).

Okul kültürünün oluşması ve etkili bir okula dönüşme arasında kuvvetli bir ilişki söz konusudur (Cheng, 1996). Ada ve Akan'a (2007) göre idarecilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin, izlenen eğitim-öğretim süreçleri ve programın durumu kadar etkili okula dönüşmede okul kültürü ve iklimi de başat bir rol oynamaktadır. Etkili okul, birey ve topluluk bazında öğrencilerin ve öğretmenlerin akademik ve kültürel birimleri ile yakından ilgilenen okuldur (Kaplan, 2008). Etkili bir okulun kültürel ve kurumsal hafızası, bir bakıma okuldaki her bireyin kendini nasıl gerçekleştirdiğinin özgün hikâyesine karşılık gelmektedir (Balcı, 2013). Bu hikâyenin üretilmesi, okul idaresinin olumlu/olumsuz her yönüyle öğrenci ve öğretmenlerin gelişimini sürekli izlemesine ve yaşanmışlıkları düzenli olarak biriktirerek gözden geçirmesine bağlıdır (Quaglia, 1989).

Aşağıda çalışma konusu hakkında daha önce yapılmış araştırmalara ve uygulamalara dair örneklere yer verilmektedir.

Fotoğraf 1

Kinetoskop (Lomography, 2019)

Kinetoskop (Kinetoscope), 1889 yılında Thomas Edison tarafından tek lense göz dayanarak bireysel olarak hareketli görüntüler izlemeye imkân veren bir teknolojik cihaz olarak tasarlanmıştır. Cihazın ilk prototipi 1891 yılında Kadınlar Kulübü Ulusal Federasyonu (National Federation of Women's Club) sergisinde ve daha sonra 1893 yılında Brooklyn Sanat ve Bilim Enstitüsü'nde halka sunulmuştur (Fotoğraf 1). Zaman içinde geliştirilen bu cihaz, günümüzde başta sinema salonlarında olmak üzere

her yerde kullanılan projektör teknolojisinin temelini oluşturmuştur (Lomography, 2019). Araştırmanın ilk ilham kaynağı bu cihaz olmuştur. Aynen kinetokopta olduğu gibi bu araştırmanın deneysel uygulama bölümünde bir insan bir deliğe bireysel olarak bakmakta ve hareketli görüntüler izlemektedir.

Gözetleme Deliği Sineması (Peephole Cinema), ABD'nin New York şehrinde 2019 yılında hayata geçirilmiş bir projedir (Fotoğraf 2). Şehrin en küçük sinema salonu olarak isimlendirilmektedir. Şehrin belirlenmiş bir sokağından geçen insanlar, gözetleme deliğine gözlerini dayadıklarında sessiz tematik kısa filmler izleyebilmektedir. Konsept, ilk olarak Sanatçı Laurie O'Brien tarafından 2013 yılında geliştirilmiştir. Sanatçı bu yolla kısa sanat filmlerini daha geniş halk kitlelerine ulaştırmayı amaçlamıştır. Aynı konsept, Los Angeles ve San Francisco şehirlerinde de uygulanmıştır. Gözetleme Deliği Sinemasında 7 gün, 24 saat ücretsiz sessiz film gösterimi yapılmaktadır. Belli aralıklarla filmler yenilenmektedir. @PeepholeCinema twitter adresi üzerinden ve yine gözetleme deliğinin hemen yanı başına konulan küçük yazı panosu üzerinden insanlar, o ay hangi kısa filmin gösterildiği, filmin süresi ve yönetmeni hakkında kısaca bilgilendirilmektedir. İzleyiciler, kısa filmleri bir yere oturmadan ayakta izlemektedir (Valentin, 2019).

Fotoğraf 2

Gözetleme Deliği Sineması (Valentin, 2019)

New York Uygulaması (solda) ve San Francisco Uygulaması (sağda)

Bu araştırmanın deneysel uygulama bölümünde duvardaki küçük bir delikten insanlara ücretsiz kısa filmler izletilmektedir. Ancak bu araştırmanın Gözetleme Deliği Sineması uygulamasından farklılaşan pek çok yönü vardır. Bu örnek uygulamadan farklı olarak araştırma, bir sokak için değil bir okul için tasarlanmıştır. Hedef izleyici kitlesi şehrin geneli değil, belli bir okulun öğrencileridir. Gösterilecek kısa filmler, genel temalı herkese hitap eden sanatsal filmler değil, doğrudan bir okulun kurumsal

hafızasına ilişkin özel olarak üretilen filmlerdir. Araştırmada öğrencilere tek lens üzerinden değil daha iyi görmeye imkân veren çift lens üzerinden videolar izletilmiştir. Deneysel uygulamada sessiz değil sesli videolar kullanılmıştır. Örnekte güdülen “az izlenen sanatsal bir filmi daha çok izleyici ile buluşturma” amacından farklı olarak araştırmada bu konsept öğrencileri belli duygular/düşünceler çerçevesinde eğitmek ve onlara okul kültürünü, geleneğini, değerlerini, normlarını ve kurallarını aktarmak amaçlı kullanılmıştır.

Kinetoskop konsepti, Şanlıurfa’da bulunan Göbeklitepe Arkeolojik Kazı Alanı Tanıtım Merkezinde de kullanılmıştır. Tanıtım merkezi içinde bir duvara küçük bir delik yerleştirilmiştir. Bu deliğe gözlerini dayayan ziyaretçiler, geçmişte Göbeklitepe’de var olan yaşam tarzını anlatan kısa bir animasyon film izleme imkânı bulmaktadır.

2019 yılında Bursa İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından öğretmenlerin yaratıcılık ve girişimciliklerini teşvik etmek amacıyla “e-PAS 1 Fikir Proje Yarışması” düzenlenmiştir. Bu yarışmada amaç, Bursa’daki okul ve kurumlarda yürütülmekte olan projelerle ilgili kurumsal bir hafıza oluşturmak ve teknik destek sağlamaktır (Bursa MEB, 2019). Bu yarışma, kurumsal hafızanın okullar ve şehirler için taşıdığı önemi göstermesi bakımından önemlidir.

1990 yılında Amerikan Hafızası Projesi başlatılmış ve bu kapsamda ortaokul ve lise öğrencilerinin yararlanacağı tüm kaynaklar dijital olarak tek bir çatı altında toplanmıştır. Bu dijital kütüphane bugün 100’den fazla farklı koleksiyona ev sahipliği yapmaktadır. Projenin, Amerikan okullarında kültüre dayalı eğitim materyallerinin hazırlanmasında ve öğretmenlerin/öğrencilerin etkili teknolojik araçlar üzerinden eğitilmesinde önemli faydaları olmuştur. UNESCO, bu projeden ilham alarak 2009 yılında Dünya Dijital Kütüphane Projesini başlatmıştır (Ata, 2011). Bu iki proje, farklı kurumlar içinde oluşan kültürel birikimin dijital olarak kayıt altına alınması ve bir miras olarak gelecek kuşaklara aktarılması anlamında başarılı bir örnek olmuştur.

Melgar ve Corro (2016) bir üniversitede yürütülen çok çeşitli araştırma projelerinin sonuçlarını toplama (bir araya getirme), dijital olarak depolama ve üniversite personeli ile paylaşma amaçlı bir yönetim yaklaşımı geliştirmiştir. Bu yolla araştırma projelerinin ürettiği orijinal bilginin tüm kurum personeline görülmesi, öğrenilmesi, tekrar hatırlanması ve bir bilginin farklı bir bilgi ile ilişkilendirmesi sağlanmıştır. Bir okul içinde insanların birbirilerinin yaptığı işlerden haberdar olması yeni bir öğrenme açılımı başlatmıştır.

Second Start School, Montreal İngiliz Okul Yönetimi tarafından okulda alternatif bir öğrenme ortamı oluşturma amaçlı başlatılan bir projedir. Okulda sık sık öğretmenlerin değişmesi, 1 yıl süren eğitimlerde öğrencilere aktarılan bilginin sürekliliğini

sağlama noktasında sorun çıkarmaya başlamıştır. Bunun üzere proje kapsamında her öğretmenden kişisel ders anlatım tekniğini, materyallerini ve öğrencilere ilişkin aldığı kişisel notları kâğıt ortamından bilgisayar ortamına geçirmesi istenmiştir. Okul yönetimi, dijital olarak arşivlenen bu kurumsal hafızayı yeni gelen öğretmenlere aktarmıştır (Dalkir ve Keller, 2004). Projede, sadece resmî belgeler değil kültürel bilgiler de tutulmuş, dijital kayıt altına alınmış ve yeni gelenlere aktarılmıştır.

Bu araştırma ve uygulamalar, bir eğitim kurumundaki kurumsal hafızayı değerli görmesi, dijital olarak kayıt altına almaya çalışması ve yeni gelenlere bu hafızayı aktarmaya çalışması bakımından bu çalışma için önem arz etmektedir. Belli bir okul içinde yıllar içinde birikmiş kültürel birikime (deneyimleri, değerleri, gelenekleri, prosedürleri, bakış açısını, hassasiyetleri, duyguları ve algılar) doğrudan odaklanan, bu soyut birikimi tüm zenginliği ile keşfetmeye ve bilgiyi akıllıca işleyerek okulun öğrencilerine ilgi çekici bir yolla aktaran çalışmalar literatürde yaygın değildir.

Yöntem

Bu araştırma için etik kurul onayı, Konya Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Etik Kurulu'nun 16.08.2022 tarih ve 2022-13 sayılı toplantısında alınmıştır. Bu araştırmanın saha çalışması Konya'da bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma modelinde, veri toplama, tematik video üretimi, teknolojik kutu tasarımı, deneysel uygulama, deneysel bulguların analizi, sonuç ve tartışma olmak üzere 6 ayrı bölüm bulunmaktadır. Araştırma tasarımı için kurgulanan modele Şekil 1'de ayrıntılı yer verilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1

Araştırma Modeli

Veri Toplama

Araştırmada niteliksel ve niceliksel veriler beş farklı yöntemle (literatür tarama, belge inceleme, derinlemesine görüşme, anket, sistemantik gözlem) toplanmıştır. Literatür tarama yöntemi ile okullarda kurumsal hafıza ve kültürel bilgi birikimi konuları üzerine daha önce yapılmış bilimsel araştırma ve uygulama örneklerine ulaşılmıştır. Belge inceleme yöntemi ile seçilen ortaokulun arşivi dikkatlice taranmış, okul tarihinde yaşanan önemli hadiselerle, başarılarla/başarısızlıklara, ilham ve ibret verici olaylara dair kayıtlar derlenmiştir. Derinlemesine görüşme yöntemi ile ilk kurulduğu günden bugüne okulda yöneticilik yapmış/yapıyor olan ve çalışmış/çalışıyor olan öğretmenlerin okulda buldukları müddet içinde yaşadıkları sarsıcı, unutulmayan, ilham ve ibret verici deneyimleri kayıt altına alınmıştır. Anket yöntemi ile deneysel uygulamaya katılan öğrencilerin yaşadıkları deneyimin onlar üzerinde ne gibi etkiler oluşturduğu verisi elde edilmiştir. Sistemantik gözlem yöntemi ile kaç öğrencinin deneysel uygulamaya katıldığı, bir öğrencinin teknolojik kutu başında ortalama ne kadar süre harcadığı ve öğrencilerin teknolojik kutuyla olan temas/ilişki verisine ulaşılmıştır.

Veri Analizi

Araştırmada literatür tarama, belge inceleme ve derinlemesine görüşme yöntemleri kullanılarak elde edilen niteliksel veriler “içerik analizi yöntemi” ile analiz

edilmiştir. İçerik analizi, belirli bir alanda yapılan birbirinden bağımsız nitel ya da nicel çalışmaların sonuçlarını tanımlamak ve genel eğilimlerini belirlemek amacıyla yorumlanarak derlenmesi olarak tanımlanmaktadır (Çalık ve Sözbilir, 2014; Dinçer, 2018). Okullarda kurumsal hafıza ve kültürel bilgi birikimi konusu ile ilgili olarak “okul”, “kurumsal hafıza”, “yakın tarih”, “kültürel birikim”, “dijital arşiv” ve “nesiller arası aktarım” anahtar kelimeleri bütünleşik arama motorlarında Türkçe ve İngilizce olarak birlikte aratılarak literatür taranmıştır. Deneysel uygulamada belge inceleme ve derinlemesine görüşme yöntemleri kullanılarak elde edilen veriler, “unutulmayan deneyim”, “ilham verici gelişme” ve “ibret verici olay” tematik kodları ile içerik analizine tabii tutulmuştur.

Sistematik gözlem esnasında aşağıdaki veriler kayıt altına alınmıştır:

- 1 saatte kaç kişi teknolojik kutu deneyimini yaşadı?
- Bir öğrenci teknolojik kutu başında ne kadar süre harcadı?
- Öğrencilerin teknolojik kutu hakkında kendi aralarındaki ilk değerlendirmeler neler oldu?
- Öğrenciler, teknolojik kutuya yönelik zarar verici davranışlarda bulundular mı?

Deneysel uygulama sonrası yapılan anket ile elde edilen veriler “tanımlayıcı veri analizi”ne tabii tutulmuştur. Belirli bir konu hakkında katılımcıların fikrini ve hissini ölçmeye yardımcı olan, konunun genel ve kapsamlı bir resmini gösteren tanımlayıcı veri analizinde anket sonuçları yüzdeler olarak sunulmaktadır (Kemp vd., 2018). Öğrencilere, teknolojik kutu deneyimi sonrasında aşağıdaki evet/hayır soruları anket formu üzerinden yöneltilmiş ve alınan cevapların yüzdeler dağılımı hesaplanmıştır:

- Bu deneyimden memnun kaldın mı? Evet Hayır
- Okuluna bakışında bir değişiklik oldu mu? Evet Hayır
- Videolar yenilendikçe tekrar bu deneyimi yaşamak ister misin? Evet Hayır
- Bu teknolojik kutulardan okulun farklı noktalarında bulunmasını ve video içeriğinin düzenli yenilenmesini ister misin? Evet Hayır
- Teknolojik kutu deneyiminden ne öğrendin? Sana nasıl duygular hissettirdi?

Araştırma Süreci

Araştırma kapsamında, 5 aşamalı bir süreç izlenmiştir.

Birinci aşama: Okulun kurumsal hafızasının ortaya çıkarılması

İlk aşamada, okul içinde geçmişten bugüne kültürel boyutta yaşanan, öğrencilere ilham ve ibret verici önemli hadiseler, sarsıcı deneyimler tespit edilmiş ve okulun kurumsal hafızası oluşturulmuştur. Bu aşamada belge inceleme ve derinlemesine görüşme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Belge inceleme kapsamında seçilen ortaokulun arşivi dikkatlice taranmış, okul tarihinde yaşanan önemli hadiselere, başarılarla ve başarısızlıklara, ilham ve ibret verici olaylara dair kayıtlar derlenmiştir. Ardından, ilk kurulduğu günden bugüne okulda yöneticilik ve idarecilik yapmış/yapıyor olan öğretmenlerle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve onlara aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- Bu okulda yöneticilik ve idarecilik yaptığınız dönemde hangi önemli hadiseler aklınızda kaldı? Yaşadığınız sarsıcı ve unutulmayan deneyimleri anlatır mısınız?
- Okulda sizin yöneticilik ve idarecilik yaptığınız dönemde hangi başarılarla imza atıldı? İlham verici ne tür gelişmeler yaşandı? Bunlar nasıl başarılıydı?
- Okulda sizin yöneticilik ve idarecilik yaptığınız dönemde ibret verici, ders çıkarmayı gerektiren hangi olaylar yaşandı? Zorlukların ve sıkıntıların üstesinden nasıl gelindi?

Devamında, ilk kurulduğu günden bugüne okulda çalışmış/çalışıyor olan öğretmenlerle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiş ve onlara aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- Bu okulda öğretmenlik yaptığınız dönemde hangi önemli hadiseler aklınızda kaldı?
- Yaşadığınız sarsıcı ve unutulmayan deneyimleri anlatır mısınız?
- Okulda sizin öğretmenlik yaptığınız dönemde öğrencileriniz küçük veya büyük hangi başarılarla imza attı? Öğrencilere ilham verici ne tür gelişmeler yaşandı? Bunları nasıl başardınız?
- Okulda sizin öğretmenlik yaptığınız dönemde ibret verici, ders çıkarmayı gerektiren hangi olaylar yaşandı? Zorlukların ve sıkıntıların üstesinden nasıl geldiniz?

- Bu okuldan mezun olan, bugün kamuda veya özel sektörde iyi yerlere gelmiş öğrencileriniz var mı? Bu kimselerin öğrencilik hayatı ve meslek hayatı hakkında bildiğiniz kadarıyla bizi basitçe bilgilendirebilir misiniz?

Okul yöneticilerinden, idarecilerinden ve öğretmenlerinden yukarıdaki sorulara hem sözlü hem yazılı cevaplar vermeleri istenmiştir. Bu kapsamda toplam 49 kişiyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

İkinci aşama: Tematik kısa videoların üretilmesi

İlk aşamada seçilen okulun kurumsal hafızasına ilişkin elde edilen veriler kullanılarak, okulda eğitim gören öğrencilerin kolaylıkla anlayacağı, merakla ve zevkle izleyeceği ve kişisel olarak faydalanacağı 1-3 dakikalık kısa tematik videolar bu aşamada üretilmiştir. Videolar, tek bir meseleye odaklı ve açık mesaj içerir şekilde oluşturulmuş, öğrencilerin hoşuna gidecek şekilde canlı, dinamik, eğlenceli ve esprili bir anlatım/gösterim dili kullanılarak kurgulanmıştır. Videolarda, okul arşivinden elde edilen belgelere, fotoğraflara, videolara kısa kısa yer verilmiştir. Kendilerinden bir pay bulmaları adına videolarda, ilgili öğrencilerden izin alınarak hâlen okulda okuyan ve olumlu bir yönüyle öne çıkan öğrencilerin isimlerine, görüntülerine, hikâyelerine de yer verilmiştir. Videolar, her bilgisayarda açılabilir *.flv formatında üretilmiştir.

Üçüncü aşama: Teknolojik kutunun tasarlanması

Bu aşamada, üretilen tematik kısa videoları öğrencilere ulaştırmada kullanmak üzere prototip bir teknolojik kutu tasarlanmıştır (Fotoğraf 3 ve Fotoğraf 4). Bu kutu, bir çift lens, bir çift hoparlör ve gömülü bir ekrandan oluşmaktadır. Teknolojik kutu kartondan imal edilmiş, lens olarak yine kartondan yapılmış artırılmış gerçeklik gözlüğü kullanılmıştır. Ekran olarak kutunun içine bir tablet bilgisayar yerleştirilmiştir. Tablete standart bir hoparlör takılmıştır.

Fotoğraf 3

Prototip Olarak Tasarlanan Teknolojik Kutu (içten görünüm)

Fotoğraf 4

Prototip Olarak Tasarlanan Teknolojik Kutu (dıştan görünüm)

Teknolojik kutu, küçültülmüş bir sinema salonu mantığıyla düşünülmüştür. Aynen büyük sinema salonlarında olduğu gibi izleyicinin karanlık bir ortamda doğrudan izleyeceği filme odaklanması istenmiştir. Kutu üzerindeki lenslere gözünü yaklaştıran izleyici, 1-3 dakikalığına içinde bulunduğu fiziki çevreden soyutlanmakta, karanlık kutu içinde yaklaşık 40 cm mesafede bulunan ekranda oynamaya başlayan tematik kısa filme odaklanmaktadır. Bu tasarımdaki amaç, izleyicinin kısa tematik filme olan konsantrasyonunu olabildiğince artırmak ve videonun içerdiği mesajları en güçlü şekilde almasını sağlamaktır. Bir başka ifadeyle teknolojik kutu, öğrencilerin konsantre olarak görsel ve işitsel duyu organlarını aynı anda kullanarak okulun kurumsal hafızasına ilişkin videoları dikkatle izlemelerini sağlamaktadır. Lenslere gözlerini dayayan ve 40 cm derinlikte karanlık bir ortamda tematik kısa filmleri izlemeye başlayan öğrencilerin bu yolla videoda verilmek istenen bilgi, duygu ve mesajları güçlü şekilde almaları hedeflenmiştir.

Dördüncü aşama: Deneysel uygulama

Deneysel Uygulama aşamasında, prototip olarak tasarlanan teknolojik kutu, okulun içinde kolay erişilebilir bir noktaya yerleştirilmiştir. Teknolojik kutuda bulunan lenslere gözlerini yaklaştıran öğrencilerin, hazırlanan tematik kısa videoları görüntülü ve sesli olarak izlemeleri sağlanmıştır. Teknolojik kutu içine yerleştirilen tablet bilgisayara deney amaçlı 3 tematik kısa video yüklenmiştir.

Birinci tematik kısa video, okulun 5. sınıf öğrencilerinin 2019 senesinde yaptıkları “Hatay Sınırdaki Askerlerimize Mektup” temalı etkinliğe ait fotoğraflar ve görüntüler kullanılarak oluşturulmuştur. Bu kısa video ile öğrencilere “Vatan Sevgisi” kazandırmak amaçlanmıştır. Video, okulun 2. katındaki koridorda bir masa üzerine yerleştirilen, araştırma kapsamında prototip olarak üretilen teknolojik kutu vasıtasıyla öğrencilere izletilmiştir (Fotoğraf 5).

İkinci tematik kısa video, okulun 7. sınıf öğrencilerinin 2019 senesinde yaptıkları “Kültür Treni Etkinliği”ne ait fotoğraflar ve görüntüler kullanılarak oluşturulmuştur. Etkinlik kültürler arası iletişimi sağlama teması üzerine kurulmuştur. Türkiye’nin kültürel özelliklerini tanıtmak amacıyla okulun Ukrayna’ya gönderdiği hediyelere mukabil Ukrayna’dan da kendi kültürlerine ait öğeleri içeren bir hediye paketi okula gönderilmiştir. Bu kısa video yoluyla öğrencilerin “Farklı Bir Kültürü Tanıması ve Uluslararası Empati Yapma Yeteneği Kazanması” istenmiştir. Video, okulun 1. katındaki koridorda bir masa üzerine yerleştirilen teknolojik kutu vasıtasıyla öğrencilere izletilmiştir (Fotoğraf 6).

Üçüncü tematik kısa video, okulun 6. sınıf öğrencilerinin 2018 yılında “Mevlidi Nebi” programı kapsamında yaptıkları “Kırk Hadis Etkinliği”ne ait fotoğraflar ve gö-

Bir Okulun Kurumsal Hafızası Okulun Öğrencilerine Neler Katabilir?

rüntüler kullanılarak oluşturulmuştur. Bu kısa video ile öğrencilere “Doğru ve Yanlış Toplumsal Davranışları Birbirinden Ayırma Becerisi” kazandırmak amaçlanmıştır. Video, okulun 3. katındaki boş bir sınıfa yerleştirilen teknolojik kutu vasıtasıyla öğrencilere izletilmiştir (Fotoğraf 7).

Fotoğraf 5

Deneyisel Uygulamadan Görüntüler 1

Fotoğraf 6

Deneyisel Uygulamadan Görüntüler 2

Fotoğraf 7

Deneyel Uygulamadan Görüntüler 3

Beşinci aşama: Sonuçların analizi ve raporlama

Deney sonuçlarının analiz edildiği bu son aşamada, teknolojik kutu deneyimini yaşayan öğrenciler sistematik bir yöntemle gözlemlenmiş, ardından bu öğrencilere yaşadıkları deneyimin onlar üzerinde ne gibi etkiler oluşturduğu sözlü olarak sorulmuş ve bir anket formu doldurmaları istenmiştir.

Fotoğraf 8

Deneyisel Uygulama Sonrası Öğrencilerin Doldurduğu Ankete Bir Örnek

1. Bu deneyimden memnun kaldın mı? Evet Hayır

2. Okuluna bakışında bir değişiklik oldu mu? Evet Hayır

3. Videolar yenilendikçe tekrar bu deneyimi yaşamak ister misin? Evet Hayır

4. Bu teknolojik kutulardan okulun değişik yerlerinde bulunmasını ve video içeriğinin düzenli olarak yenilenmesini ister misin? Evet Hayır

5. Teknolojik kutu deneyiminden ne öğrendin? Sana nasıl duygular hissettirdi?

Benim aldığım manzara ve güzel bir zeytin ağaçları okulumuzu çevrelediğimiz yeri daha iyi daha yakından tanıyoruz. Benim değerlerimizi korumak amacıyla kullanılabilir.

Bulgular

Okulun Kurumsal Hafızasını Çıkarma Amaçlı Yapılan Araştırmada Ulaşılan Bulgular

Okulda geçmişte görev yapmış ve hâlen görev yapan yönetici, idareci ve öğretmenlerin okula dair güçlü bir hafızaya sahip oldukları görülmüştür. Yine okul arşivinde kurumsal hafızaya hizmet edecek çok sayıda belgenin, eşyanın, fotoğrafın ve videonun bulunduğu ancak bunların dağınık yani organize edilmemiş vaziyette olduğu anlaşılmıştır. Yönetici, idareci ve öğretmenlerin anlattıkları üzerinden ve okul arşivinden elde edilen belgeler, eşyalar, fotoğraflar ve videolar üzerinden okul kültürünü, geleneğini, değerlerini, normlarını ve kurallarını yeni öğrencilere aktarma amaçlı onlarca tematik kısa video üretilebilecek durumdadır.

Kurumsal hafızaya karşılık olarak, okulda özellikle aşağıdaki konularda pek çok kısa video üretmek mümkündür:

- Okulun katıldığı spor müsabakalarında elde edilen başarılar/başarısızlıklar ve maçlardaki kritik (sürpriz dolu, şans içeren) anlar
- Okul içinde yaşanmış, öğretmenlerin ve öğrencilerin can ve mal güvenliğini tehdit eden hadiseler, tartışmalar, kazalar
- Okulun Türkiye geneli sınavlarda veya okullar arası yarışmalarda elde ettiği başarılar/başarısızlıklar ve ekip çalışmasının getirdikleri/götürdükleri

- Okulda belli derslerde (örneğin Matematik) zayıf olan, ortalamanın altında başarı gösteren öğrencilerin başka derslerde (örneğin Beden Eğitimi ve Spor) çok güçlü olması, üstün bir başarı ve yetenek sergilemesi
- Okulda sanatsal/tasarımsal üretim süreçlerinde yaşanan zorlayıcı anlar ve sonrasında ortaya çıkan ürünlerin halka sunulduğu sergilerde alınan takdir dolu övgüler ve olumsuz eleştiriler
- Öğrenci velileri ve öğretmenler arasında yaşanan güçlü dayanışmalar veya büyük tartışmalar
- Öğrencilerin uzun zaman ve emek harcayarak aktif olarak katıldıkları çevre, kültür, sanat, müzik ve edebiyat odaklı projeler ve sonrasında duyulan memnuniyet ve tatmin duygusu
- Okulun çeşitli dışsal faktörlere bağlı olarak içinden geçtiği zorlu sosyoekonomik ve bürokratik süreçler ve bu süreçlerde öğretmenler ve idareciler arasında ortaya çıkan güçlü birlik ve dayanışma ruhu
- Okulda okuyan, hasta veya yardıma muhtaç durumda olan öğrencilere ve ailelerine, öğretmenlerin ve öğrencilerin sessiz/gizli kampanyalar başlatarak maddi ve manevi destekte bulunması
- Öğretmenlerin ve öğrencilerin birlikte katıldıkları şehir içi ve şehirler arası geziler ve bu gezilerde yaşanan duygusal/heyecanlı/tehlikeli/ibret verici anlar
- Öğrencilerin yaşadıkları sıkıntıları sınıfta öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla paylaşmaları, dertleşmeleri ve birlikte çözüm üretmeleri
- Öğrencilerin öğretmenlerini sevmesinin ve öğretmenlerin öğrencilerle yakından ilgilenmesinin doğurduğu olağanüstü olumlu sonuçlar ve tersi durumlar
- Okul olarak ihtiyaç sahibi kişi ve kurumlara yapılan bağışlar, destekler, ziyaretler ve dünyayı güzelleştirme çabasının bir parçası olma hissi
- Öğrencilerin öğretmenleri için veya öğretmenlerin öğrencileri için hazırladıkları manevi değeri yüksek ve orijinal düşünülmüş hediyeler/ikramlar
- Okulun uluslararası girişimleri, kültürel paylaşımları ve kazanımları

Okulda kurumsal hafızayı ortaya çıkarma çabası daha kapsamlı, uzun süreli ve derinlikli şekilde yapıldığında örtük/gizli şekilde kalmış, öğrencilere bilgi, ilham ve ibret verici çok daha fazla unsurun tespit edilebileceği görülmüştür.

Deneyisel Uygulama Esnasında Yapılan Sistematik Gözlemlerde Ulaşılan Bulgular

İki hafta süren deneyisel uygulama müddetince öğrenciler teknolojik kutunun etrafını çevirmişler ve meraklı gözlerle öncelikle kutuyu incelemişlerdir. Öğrenciler teknolojik kutu deneyimini yaşamak için zaman zaman uzun dakikalar boyunca sıranın kendilerine gelmesini beklemişlerdir. Çoğu öğrenci teneffüslerini ve öğle tatilini bu amaçla feda etmiştir. Yine, en sevdikleri ve genellikle bir dakikasını bile harcamak istemedikleri beden eğitimi dersinde olmalarına rağmen pek çok öğrenci derse gitmekte aceleci davranmamış, teknolojik kutu deneyimini yaşamayı tercih etmiştir.

60 dakika içinde ortalama 18 öğrenci teknolojik kutu deneyimini yaşamıştır. Bir öğrenci teknolojik kutu başında ortalama 3 dakika vakit harcamıştır. Öğrenciler, teknolojik kutuya yönelik herhangi bir zarar verici davranışta bulunmamıştır.

Öğrencilerin kendi aralarındaki değerlendirmeler, gizemli ve teknolojik araçlara öğrencilerin büyük bir ilgi duyduğunu göstermiştir. Videolarda kendilerine veya tanıdıkları kişilere ait fotoğrafları ve görüntüleri gören öğrenciler heyecanlanmış, videoya olan ilgileri çok daha artmıştır. 2 hafta boyunca okulda öğrenciler arası sohbetlerin ilk gündem konusu teknolojik kutu olmuştur. Öğrenciler, benzer araştırmalar yapma konusunda yenilikçi fikirler üretmeye başlamıştır. Makalenin sonundaki “Öneriler” bölümü, öğrencilerin getirdiği yeni fikirler yardımıyla hazırlanmıştır. Öğrenciler farklı bir deneyimi kendi okullarında yaşadıkları için kendilerini ayrıcalıklı hissetmiştir.

Deneyisel Uygulama Sonrası Yapılan Anket Sonucunda Ulaşılan Bulgular

İki hafta süren deneyisel uygulama müddetince okulda eğitim gören hemen hemen tüm öğrenciler teknolojik kutu deneyimini yaşamıştır. Bu deneyimi yaşayan öğrencilerden 105 tanesiyle anket yapılmış, deneyisel uygulamaya dair görüşleri sözlü ve yazılı olarak alınmıştır.

“*Bu deneyimden memnun kaldın mı?*” sorusuna katılımcıların tamamı “Evet” yanıtını vermiştir (%100).

“*Okuluna bakışında bir değişiklik oldu mu?*” sorusuna yine katılımcıların çok büyük çoğunluğu “Evet” yanıtını vermiştir (%95).

“*Videolar yenilendikçe tekrar bu deneyimi yaşamak ister misin?*” sorusuna yine katılımcıların çoğunluğu “Evet” yanıtını vermiştir (%90).

“*Bu teknolojik kutulardan okulun farklı noktalarında bulunmasını ve video içeriğinin düzenli olarak yenilenmesini ister misin?*” sorusuna yine katılımcıların çok büyük çoğunluğu “Evet” yanıtını vermiştir (%95).

Deneyisel uygulama sonrası katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda “Teknolojik kutu deneyiminden ne öğrendin? Sana nasıl duygular hissettirdi?” sorusuna katılımcılar yoğun olarak aşağıdaki türden yanıtlar vermiştir:

Öğrenci 1: “Güzel ve ilginç bir deneyimdi.”

Öğrenci 2: “Çok mutlu oldum. Keşke bu deneyimler hep olsa. İlginç bir deneyimdi. Başka sınıflarda yapılan etkinlikleri izleme fırsatı buldum.”

Öğrenci 3: “Böyle etkinlikler hep olabilir. Farklı kültürleri tanımak güzeldi.”

Öğrenci 4: “Değişik güzel bir deneyimdi. Böyle araştırmaların devamı gelirse daha mutlu oluruz.”

Öğrenci 5: “Değişik güzel öğretici bir deneyimdi. Keşke her okulda olsa. Ben çok beğendim.”

Öğrenci 6: “Başka sınıfların etkinliklerinden biz de bir şeyler öğrendik ve yararlandık. Çok mutlu oldum. Değişik ilgi çekici bir deneyimdi.”

Öğrenci 7: “Çok güzel ve farklı bir deneyimdi. Farklı kültürleri tanıma imkânı bulduk.”

Öğrenci 8: “Okulumu daha çok sevmeye başladım. Devamını beklerim.”

Öğrenci 9: “İlginç güzel bir deneyimdi. Her zaman böyle deneyim olsa.”

Öğrenci 10: “Güzel bir deneyimdi. Başka sınıflardaki etkinlikleri takip etmek güzel. Değişik bir deneyimdi. Okulumuzdan devamını beklerim.”

Öğrenci 11: “Videolar beni çok etkiledi. Hissettiğim duyguyu burada anlattım. Videoları izlediğimde karışık duygular içerisine girdim. Çok güzeldi.”

Öğrenci 12: “İzlerken çok duygulandım.”

Öğrenci 13: “Çok güzel bir duyguydu. İlk defa böyle bir deneyim yaşadım.”

Öğrenci 14: “Okul ile ilgili bilmediğim pek çok şey öğrendim.”

Öğrenci 15: “Biraz heyecanlandım. Çok güzeldi. Çok beğendim. Videolar beni çok etkiledi.”

Öğrenci 16: “Mutlu hissettim çok güzeldi. İyi ki bu okulda okuyorum.”

Öğrenci 17: “Bence oldukça mantıklı ve güzel bir uygulama. Güzel duygular hissettim. Devam etmesini dileriz.”

Öğrenci 18: “Teknoloji kutu deneyiminden hoşnut kaldım. Çok eğlenceli oldu.”

Öğrenci 19: *“Kendimi mutlu hissettim. Keşke böyle eğlenceler hep olsa. Videolarda kendimi ve arkadaşlarımı izlemek harikaydı”*

Öğrenci 20: *“Başarılı bir çalışma. Başka sınıflarda yapılan etkinliklerden haberdar oldum.”*

Deneysel uygulamaya okulda öğrenim gören pek çok öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerle yapılan anketler ve derinlemesine görüşmeler, katılımcı öğrencilerin büyük çoğunluğunun teknolojik kutu deneyiminden memnun kaldığını göstermektedir. Araştırma kapsamında yapılan deneysel uygulama, çocukları duygulandırmış, heyecanlandırmış, mutlu etmiş ve okullarıyla gurur duymalarını sağlamıştır.

Araştırma kapsamında zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle prototip amaçlı basitçe tasarlanan teknolojik kutu amacına hizmet etmiş ve başarıya ulaşmıştır. Teknolojik kutu, öğrencilere yorulmadan (uzağa gitmeden) teneffüslerini ve okuldaki boş zamanlarını daha verimli ve eğlenceli geçirmelerini sağlamıştır. Teknolojik kutu, prototip olarak basit formda tasarlandığı ve amatörce hazırlanmış videolar içerdiği hâlde, öğrencilerde güçlü bir merak uyandırmış ve yüksek bir ilgi çekmiştir. Teknolojik anlamda daha iyi donatılmış bir kutu hazırlandığında ve içinde daha profesyonelce hazırlanmış tematik kısa videolar gösterildiğinde öğrencilerin kutuya olan merakının ve ilgisinin daha fazla artacağı söylenebilir.

Deneysel uygulama, öğrencilerde “saklı ve gizemli bir hazineyi keşfetme duygusu” uyandırmıştır. Bu duygu, öğrencileri kendi istekleriyle teknolojik kutuya doğru çekmiştir. Öğrenciler videoları bireysel olarak, merak ederek, heyecan duyarak ve odaklanarak teknolojik kutu aracılığıyla izlemenin, aynı videoları sınıf ortamında akıllı tahta üzerinden veya cep telefonları üzerinden izlemekten çok daha farklı bir duygu oluşturduğunu dile getirmiştir. Videoların ayakta hızlıca izlenebiliyor olması, kolay anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması, içinde okudukları okula ve öğrencilerine ait görüntülerin olması öğrencilerin teknolojik kutuya olan ilgisini artırmıştır. Öğrenciler teneffüslerini değerlendirmek için alternatif, eğlenceli ve öğretici bir faaliyet bulmuştur.

Deneysel uygulama sayesinde öğrenciler, okullarına dair daha fazla şey öğrenme arzusu duymaya başlamıştır. Öğrencilerin okula olan sevgileri artmış, güzel işler üreten bir okulun mensubu olmanın verdiği gururu yaşamışlardır. Herkeste okulun eski/yeni öğretmenlerine ve öğrencilerine ait tüm kültürel birikimi teknolojik kutuda görme isteği uyanmıştır. Öğrenciler diğer sınıflarda okuyan öğrencileri tanıma fırsatı bulmuştur. Okulda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler, Türkçe seslendirme ve altyazı kullanılarak hazırlanan videoların İngilizce ve Arapça dillerine de tercüme edilmesini istemiştir.

Deneyisel uygulama esnasında öğrencilerin birçok öğrenme ve idrak kanallarını büyük ölçüde açtığı görülmüştür. Bu sayede öğrencilerde hızlı bir öğrenme gerçekleşmiştir. Deneyisel uygulama kapsamında öğrencilere verilmek istenen mesajların (vatan sevgisi, farklı bir kültürü tanıma ve uluslararası empati kurma becerisi kazanma, doğru ve yanlış toplumsal davranışları birbirinden ayırma) yerine ulaştığı ve öğrenciler tarafından benimsendiği tespit edilmiştir.

Tartışma

Araştırma bulguları incelendiğinde, Rowlinson vd.nin (2010) okullarda kurumsal hafızayı güçlendirecek kültürel birikimin genel olarak kayıt altına alınmadığı yönündeki tespitinin Türkiye okulları için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Bu tespiti bir adım ileriye taşıyacak bulgu ise, okullarda kültürel birikimin kaybolmadığı, insanların hafızasında bir şekilde dağınık şekilde durduğu ve toparlanmayı beklediğidir. Okullara ait kültürel birikimin yazıya dökülerek veya dijital ortamlara aktarılarak organize hâle getirilmesi için basit bir sistematik çaba yeterli olacaktır. Ancak bu sistematik çabanın öğrenciye, öğretmene, idareciye ve okula en yararlı olacak şekilde nasıl ortaya konması gerektiği konusu ancak yeni yapılacak deneysel araştırma ve uygulamalarla anlaşılabilir. Araştırma bulguları, Linde (2009), Deal ve Peterson'un (2010) soyut kültürel bilginin okullar için bir servet olduğu ve yeni öğrencilere aktarılması gereken öğretici ve eğitici bir miras olduğu yönündeki görüşünü desteklemektedir. Çetintaş (2014), kurum içi iletişimin öneminden bahsetse de araştırma bulguları, okullarda iletişim akışını sağlayacak etkili iletişim araçlarının henüz Türkiye'de yeterince devreye girmediğine işaret etmektedir. Bununla beraber 2019 yılında Bursa İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen "e-PAS 1 Fikir Proje Yarışması", T.C. Millî Eğitim Bakanlığının okullarda kurumsal bir hafıza oluşturmak gerektiği konusunda farkındalık sahibi olduğunu ortaya koymaktadır. Karatepe ve Ozan'ın (2017) çizdiği idealin aksine, her kurumun emsallerinden farklı olduğunu topluma hissettirme ve itibarını geliştirme çabasına girmeme gibi bir tercihte bulunabileceği de araştırma bulgularından anlaşılmaktadır. Kaplan (2008), Ada ve Akan'ın (2007) bahsettiği etkili okula dönüşme şartları kurumsal ve kültürel açıdan henüz olgunlaşmadığı için bazı okulların bu yönde bir tercihte bulunduğu tahmin edilmektedir.

Sonuç

Araştırma sonucunda okulların, belli ölçüde bir kültürel bilgi havuzuna ve kaynağına sahip olduğu, ancak okul içindeki kültürel bilgi zenginliğinin genellikle organize edilerek kaliteli bir içerik ve format ile gelecek kuşaklara etkili şekilde aktarılamadığı anlaşılmıştır. Organize olmayan kültürel bilgi havuzunun, okulların gelecek planla-

rına stratejik ve güçlü bir yön veremediği, okulların özgün şekilde farklılaşmasını sağlayamadığı görülmüştür.

Bu araştırma, öğrencilerin eğitim gördükleri kurumun kültürel birikimine yüksek bir ilgi ve merak duyduğunu, okullarına olan bakış açılarının değiştiğini, anlam kazandığını ve okula olan aidiyetlerinin güçlendiğini ortaya koymuştur. Araştırma, öğrencilerin yalnızca dersler aracılığıyla öğretmenlerden ve kitaplardan değil, okudukları okulun bizzatıhi kendi tarihinden de çok şey öğrenebileceklerini göstermiştir. Okulun kültürel birikimini öğrencilere aktarmak üzere tasarlanan teknolojik kutu, okulda farklı bir iklim ve hava oluşturmuş, okulun hızlı temposu içerisinde öğrencilerin fark edemedikleri belki de daha önce hiç üstünde durup düşünmedikleri konuların gündeme gelmesini sağlamıştır.

Araştırma sayesinde, deneysel uygulamanın yapıldığı okulun tahmin edilenden çok daha zengin içerikte bir kültürel birikime sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak dağınık vaziyette duran bu birikimin organize olmadığı ve dijital olarak arşivlenmediği görülmüştür. Çalışma kapsamında okulun öğretmenleriyle ve öğrencileriyle yapılan görüşmeler, ilham, ibret ve bilgi verici çok fazla olayın dijital olarak kayıt altına alınmasını sağlamıştır. Okulun kültürel birikiminin bireylerin veya küçük grupların hafızasında yaşadığı, okulun eski ve yeni öğretmenleri ve öğrencilerinin, birbirlerinin hafızasında yer alan soyut bilgilerden çoğu kez habersiz oldukları anlaşılmıştır. Bu durum, okulda bireysel hafızaların bir araya getirilerek kurumsal hafızaya dönüştürülme ve kurum içinde bu hafızanın paylaşılması ihtiyacının bir gereklilik olduğunu göstermektedir.

Araştırma, teknolojik kutu vasıtasıyla videoları izleyen öğrencilerin etkinliği yapan diğer öğrencilere karşı bakış açılarını olumlu yönde değiştirdiklerini, yapılan işin başarısını ve güzelliğini görerek onlara daha fazla saygı duymaya başladıklarını ortaya koymuştur. Bazı öğrenciler, zamanında fırsat bulup katılmadıkları etkinliklere dair videoları izlemenin kendilerine keyif verdiğini belirtmiştir. Deneysel uygulama, bireysel olarak kullanılan hem kulağa hem göze hitap eden teknolojik kutunun yüksek bir konsantrasyon sağladığını, öğrencilerin izledikleri videodan yüksek verim aldıklarını göstermiştir. Ayrıca bu deneyimi yaşayan öğrenciler izledikleri videolarda yaşanan olayları sanki kendileri yaşamışçasına benimsediklerini dile getirmişlerdir.

Araştırma kapsamında okul içinde yönetilebilir dijital bir kültürel bilgi havuzu oluşturulmuş, okulun geçmişi ve bugünü arasında kültürel bir köprü kurulmuştur. Okul içinde kişilere bağımlı olmayan uzun ömürlü kültürel bilgi sürekliliği sağlanmış, seçilen okulun kendine ait bir kurumsal hafıza ve okul kültürü oluşturmasını ve bu yolla diğer okullardan farklılaşmasının önü açılmıştır.

Sonuç olarak araştırma sayesinde öğrenciler, okullarında gerçekleşen ve kendilerinin bilmediği pek çok etkinlikten ve yenilikten haberdar olmuştur. Öğrencilerin ve öğretmenlerin gönüllü olarak deneysel uygulama sürecine dâhil olması, araştırmanın başarısını artırmış ve istenen sonuçlara ulaşılmasını sağlamıştır. Araştırma sayesinde okulda çok zaman almayan ama verimliliği ve özgünlüğü yüksek alternatif bir öğrenme ortamı oluşturulmuştur. Okulda farklı sınıflar arası etkileşim güçlenmiştir. Teknolojik kutu deneyiminin kamusal alanda ama tek başına yaşanmış olması, öğrencilerin dikkatini toplamasını ve hızlı öğrenmesini sağlamıştır. Okulun en değerli unsuru olan öğretmenlere ve öğrencilere ait kültürel birikimin kayıt altına alınması, dijital olarak arşivlenmesi ile okuldaki bireysel hafızalar kurumsal hafızaya dönüşmüştür. Özgün bir okul kültürü oluşturulması noktasında çalışma örnek bir ilk adım özelliği taşımaktadır.

Öneriler

Bu araştırmaya benzer çalışmalar yapmak isteyenlere aşağıda sıralanan öneriler yol gösterici olabilir:

- Okulun kurumsal hafızasını keşfetmek için 6 ay gibi daha uzun süreler ayrılabilir. Bu süre zarfında daha fazla sayıda okulun eski ve yeni idarecisine, öğretmene ve öğrencisine ulaşılabilir, derinlemesine görüşmeler yapılabilir.
- Okulun kültürel birikimini yansıtan videoların üretimi için profesyonel firmalardan destek alınabilir. Bu videolar, içerik, akış, teknik ve sunum anlamında öğrencilerin daha fazla ilgisini çeker tarzda hazırlanabilir.
- Deney uygulaması için tam bir eğitim-öğretim dönemi (9 ay gibi bir süre) ayrılabilir. Böylece öğrencilerin teknolojik kutuya ve içindeki videolara olan ilgileri bir eğitim öğretim dönemi boyunca sistematik olarak izlenebilir.
- Teknolojik kutu, içinde hologram, sanal ve artırılmış gerçeklik teknolojisi ile üretilmiş görüntülerin de izlenebileceği bir biçimde tasarlanabilir. Bu durumda bu yeni teknolojilere uygun teknolojik aparatlar kutu tasarımında kullanılmalıdır.
- Teknolojik kutu, yalnızca okullar için değil özel şirketlerin ve kamu kurumlarının kurumsal hafızasının çalışanlarına aktarılmasında da bir araç olarak kullanılabilir.

Teknolojik kutu, biçim ve teknolojik donanım anlamında daha gelişmiş özelliklerde tasarlanabilir. Bu araştırmada zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle prototip amaçlı basit bir teknolojik kutu tasarımına gidilmiştir.

Kaynakça

- Ada, Ş. ve Akan, D. (2007). Değişim sürecinde etkili okullar. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (16), 343-373. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunikkefd/issue/2777/37246>
- Akıncı Vural, Z. ve Erkan, M. (2018). Kurumsal imajın güçlendirmesinde kurumsal kimliğin rolü. *SDÜ İFADE*, 1 (1), 9-41. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduifade/issue/45410/569761>
- Al, U. ve Soydal, İ. (2014). Kütüphan-e Türkiye Projesi: halk kütüphanesi kullanım araştırması. *Türk Kütüphaneciliği*, 28, 288-307. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK>
- Ata, B. (2011). Sosyal bilgiler eğitiminde iyi bir örnek: ABD kongre kütüphanesinin Amerikan hafıza projesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 25 (2), 261-270. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tk/issue/48855/622445>
- Balcı, A. (2013). *Etkili okul ve okul geliştirme kuram uygulama ve araştırma*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bencsik, A., Lore, V. and Marosi, I. (2009, Ağustos). From individual memory to organizational memory (intelligence of organizations) [Oral presentation]. World Academy of Science, Engineering and Technology Conference, 56, 1-6.
- Biletska, Y., Şahin, C. ve Şükür, İ. (2014). Kolektif hafıza ve millî kimlik bağlamında Türkiye’de resmî tarih yazıcılığı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 94- 116. <https://doi.org/10.15869/itobiad.14906>
- Brooking, A. (1998). *Corporate memory: strategies for knowledge management*. International Thomson Publishing.
- Bursa MEB (2019, 12 Mayıs). E-PAS Öğretmenler arası 1 fikir proje yarışması. EBA. <https://www.eba.gov.tr/haber/1550227525>
- Chang, D.R. ve Cho, H. (2008). Organizational memory influences new product success. *Journal of Business Research*, 61, 13-23.
- Cheng, Y. C. (1996). *School effectiveness and school-based management: a mechanism for development*. Falmer Press.
- Cyert, R.M. ve March, J.G. (1963). *Firmanın davranış teorisi*. Prentice-Hall.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri [Parameters of content analysis]. *Eğitim ve Bilim*, 39 (174), 33-38.

- Çetintaş, H. (2014). Bir kurumsal iletişim stratejisi olarak kurumsal bloglar. *Selçuk İletişim*, 8 (9), 92-121. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/19029/201040>
- Dalkir, K. ve Keller, M. (2004, Haziran). *Putting knowledge to work in an educational setting: the second start school project*. 95th Annual SLA (Special Libraries Association) Conference [Oral presentation]. Nashville, Tennessee.
- Deal, T. E. ve Peterson, K. D. (2010). *Shaping school culture: pitfalls, paradoxes, and promises*. John Wiley & Sons.
- Dinçer, S. (2018). Content analysis in scientific research: meta-analysis, meta-synthesis, and descriptive content analysis. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 7 (1), 176-190. <https://doi.org/10.14686/buefad.363159>
- Eren, F. (2016). The re-specification of concepts in the morphogenetic approach for property market research. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning*, 4(2), 15-34. <https://doi.org/10.15320/ICONARP.2016.9>
- Gay, G. (2018). *Culturally responsive teaching: theory, research, and practice*. Teachers College Press.
- Gruenert, S. ve Whitaker, T. (2015). *School culture rewired: how to define, assess, and transform it*. ASCD.
- Kaplan, F. (2008). *Anadolu liselerinin etkili okul olma özelliklerini karşılama düzeyi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Karatepe, S. ve Ozan, M. (2017). Kurumsal sosyal sorumluluk ve kurumsal itibar ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 8 (2), 80-101. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayd/issue/33600/372885>
- Kemp, S. E., Ng, M., Hollowood, T. ve Hort, J. (2018). Introduction to descriptive analysis. *Descriptive Analysis in Sensory Evaluation*, 1-39.
- Leithwood, K. ve Louis, K. S. (2021). *Organizational learning in schools*. Taylor & Francis.
- Linde, C. (2009). *Working the past: narrative and institutional memory*. Oxford University Press.
- Lomography (2019, 21 October). *Thomas Edison and the kinoscope*. <https://www.lomography.com.tr/magazine/112686-thomas-edison-and-the-kinoscope>
- Marangoz, M. ve Biber, L. (2007). Kurumsal imajın ve kurumsal ünün müşteri bağlılığına etkileri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik*

- Araştırmalar Dergisi*, 2, 173-193. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10223/125681>
- Melgar, A. ve Corro, L. (2016). *A framework for organizational memory management of research projects in institutions of higher education*. 11th Iberian Conference on Information Systems and Technologies (CISTI) [Oral presentation]. 1-5. <https://ieeexplore.ieee.org/document/7521509>
- Mert, G. (2017). *Kurumsal Hafıza*. Artikel Yayıncılık.
- Özhan, E. (2017). Kurumsal hafızanın korunmasında sistemin önemi. *Arşiv Dünyası*, (18-19), 1-10. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ad/issue/33457/372342_
- Quaglia, R. (1989). Student aspirations: a critical dimension in effective schools. *Research in Rural Education*, 6(2), 7-9.
- Rowlinson, M., Booth, C., Clark, P., Delahaye, A. ve Procter, S. (2010). Social remembering and organizational memory. *Organization Studies*, 31(1), 69-87.
- Schoen, L. T. ve Teddlie, C. (2008). A new model of school culture: a response to a call for conceptual clarity. *School Effectiveness and School Improvement*, 19(2), 129-153.
- Seçkin Halaç, D. ve Seçkin Çelik, T. (2016). Örgütsel hafıza ve yenilikçi iş davranışı ilişkisinde hikâye anlatımının aracı rolü. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 25, 261- 285. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.283074>.
- Şahin, M. (2013). Okul kültürünün bir ögesi olarak okul törenleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 43(199), 169-185. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36166/406552>
- Şenel, T. ve Buluç, B. (2016). İlkokullarda okul iklimi ile okul etkililiği arasındaki ilişki. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 9(4), 1-12. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubav/issue/24727/261489>
- Tekin, F. (2019). Hafıza ortamından tüketim nesnesine dönüşen ev. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)*, 5(11), 253-273.
- Uslu, A. (2016). Hafıza ve geçmişin talebi olarak tarih arasındaki ayrım. *ViraVerita E-Dergi*, 3, 42-64. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/viraverita/issue/22436/240088>
- Valentin, B. (2019, 9 July). *Discover peephole cinema, the smallest theater in NYC located in Bushwick, Brooklyn*. Untapped Newyork. <https://untappedcities.com/2019/05/07/peephole-cinema-the-smallest-theater-in-nyc/>